

матэрыялізаваныя, апрача іншага, праз архетыпы трансфармацыі і мяжы. Творчасць А. Разанава, філолага па адукацыі, вылучаецца глыбокай філасафічнасцю, метафарычнасцю, увагай да слова і гуку, наватарскім падыходам да трактоўкі жанра і формы.

Літаратура

1. Беларуская міфалогія : Энцыклапед. слоўн. / С. Санько [і інш.]; склад. І. Клімковіч. – Мінск : Беларусь, 2004. – 591 с.
2. Кісліцына, Г.М. Алесь Разанаў : праблема мастацкай свядомасці / Г.М. Кісліцына. – Мінск : Бел. навука, 1997. – 143 с.
3. Разанаў, А. Вастрыё стралы / А. Разанаў. – Мінск : Маст. літ., 1988. – 287 с.
4. Разанаў, А. Воплескі даланёю адною / А. Разанаў. – Мінск : І. П. Логвінаў, 2010. – 74 с.
5. Разанаў, А. Дождж : возера ў акупунктуры : пункціры / А. Разанаў. – Мінск : І.П.Логвінаў, 2007. – 162 с.
6. Разанаў, А. Каб мелі шчасце ўваскрасаць і лётаць : Паэмы / А. Разанаў. – Мінск : І. П.Логвінаў, 2006. – 168 с.
7. Разанаў, А. Лясная дарога / А. Разанаў. – Мінск : І. П. Логвінаў, 2005. – 199 с.
8. Разанаў, А. Паляванне ў райскай даліне : Версэты. Паэмы. Пункціры. Вершаказы. З Вяліміра Хлебнікава. Зномы / А. Разанаў. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1995. – 287 с.
9. Разанаў, А. Сума немагчымасцяў / А. Разанаў. – Мінск : І. П. Логвінаў, 2009. – 121 с.
10. Разанаў, А. Танец з вужакамі : Выбранае / А. Разанаў. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1999. – 462 с.
11. Разанаў, А. У горадзе валадарыць Рагвалод : Вершаказы і пункціры / А. Разанаў. – Мінск : Маст. літ., 1992. – 143 с.

В. Ю. Радзюль

Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П. М. Машэрава
УДК811.161.3:338.4+334

РЭГІЯНАЛЬНЫЯ АСАБЛІВАСЦІ БЕЛАРУСКАМОЎНАГА НЭЙМІНГУ Ў СФЕРЫ ВЫТВОРЧАСЦІ, БІЗНЕСУ І ТУРЫЗМУ

Ключавыя словы: беларускамоўны нэймінг, нэйм, эргонім, рэгіянальны кампанент.

У артыкуле разглядаюцца рэгіянальныя асаблівасці беларускамоўных нэймаў, якія выкарыстоўваюцца ў сферы вытворчасці, бізнес-індустрыі і турыстычнай дзейнасці. Вызначаны і прааналізаваны лексіка-сэмантычныя групы беларускамоўных намінацый з рэгіянальным кампанентам. Устаноўлена, што рэгіянальная спецыфіка беларускамоўнага нэймінгу заключаецца ў адлюстраванні ў назвах асаблівасцей пэўнай тэрыторыі, яе гісторыка-культурнай спадчыны і геаграфічнай унікальнасці.

REGIONAL FEATURES OF BELARUSIAN-LANGUAGE NAMING IN THE FIELD OF PRODUCTION, BUSINESS AND TOURISM

Key words: Belarusian-language naming, name, ergonym, regional component.

The article examines the regional features of Belarusian-language names used in the field of production, business industry and tourism. Lexico-semantic groups of Belarusian-language nominations with a regional component have been identified and analyzed. It has been established that the regional specificity of Belarusian-language naming lies in the reflection in the names of the characteristics of a certain territory, its historical and cultural heritage and geographical uniqueness.

Нэймінг – важная частка поспеху фірмы на рынку, паколькі ўдалае імя – гэта перш за ўсё замацаванне ў свядомасці спажывцоў вобраза прадукта або паслугі, стварэнне асацыяцый тавару з пэўнымі эмоцыямі ў патэнцыйных пакупнікоў.

Нэймінг як працэс распрацоўкі назвы для кампаніі або прадукта ў апошнія дзесяцігоддзі актыўна развіваецца ў Беларусі. У апошні час набывае пашырэнне нэймінг на беларускай мове, паколькі выкарыстанне беларускай мовы ў назвах тавараў і паслуг дае магчымасць вылучыцца на фоне маркетынгавых стратэгий канкурэнтаў і павысіць попыт на свой прадукт [4, с. 237].

Адметнай рысай беларускамоўнага нэймінгу ў сферы вытворчасці, бізнесу і турызму з’яўляецца адлюстраванне ў семантыцы эргонімаў нацыянальна-культурнага і рэгіянальнага кампанентаў. Эргонімы як частка анамастычнай прасторы не толькі з’яўляюцца носьбітамі намінацыйнага значэння, але таксама ўтрымліваюць у сабе вялікую колькасць самай разнастайнай інфармацыі: пра мову і гісторыю, геаграфію, прыроду і спецыфіку мясцовасці, пра звычаі насельніцтва, якое пражывае ў гэтай мясцовасці. “Мясцовыя назвы, як люстэрка гісторыка-культурнага аблічча рэгіёна, становяцца сведкамі значных падзей населеных пунктаў, даюць ім трапную геаграфічную характарыстыку, напаўняюць непаўторным краязнаўчым каларытам” [2, с. 158].

Мэта даследавання – выявіць асаблівасці беларускамоўных нэймаў, якія рэпрэзентуюць гістарычныя, этнаграфічныя, прыродныя асаблівасці пэўнай тэрыторыі.

Матэрыялам даследавання паслужылі 375 беларускамоўных намінацый камерцыйных аб’ектаў сферы вытворчасці, бізнесу і турызму. Крыніцамі

адбору матэрыялу для аналізу паслужылі інтэрнэт-рэсурсы <https://belretail.by>, <https://orgpage.by>, www.relax.by, <https://www.usadba.by> і інш.

Сярод 375 даследаваных намінацый было знойдзена ўсяго 40 назваў, якія адлюстроўваюць рэгіянальную спецыфіку. Лінгвістычны аналіз беларускамоўных нэймаў з рэгіянальным кампанентам дазволіў вылучыць пэўныя лексіка-семантычныя групы.

Сярод даследаваных назваў з рэгіянальнай спецыфікай найбольшую ў колькасных адносінах групу ўяўляюць эргонімы, у якіх абазначаны сам населены пункт, дзе размяшчаецца той ці іншы камерцыйны аб'ект: агратурыстычны комплекс *Гарадзенскі маёнтак "Каробчыцы"* (в. Каробчыцы, Гродзенскі р-н), аграсядзіба *Гальшанская сядзіба* (а/г Гальшаны, Ашмянскі р-н), музей-сядзіба *Пружанскі палацк* (г. Пружаны), сядзіба *Сядзіба Шчорсы* (а/г Шчорсы, Навагрудскі р-н), аграсядзіба *Сядзіба Углянская* (в. Углыны, Бярозаўскі р-н), рэстаран *Нясвіж* (г. Нясвіж), кафэ *Дранікі Гародня* (г. Гродна), кафэ *Струсянскі прытулак* (в. Струста, Браслаўскі р-н), кафэ *Полацкі Куток* (г. Полацк), сядзіба *Агальніцкі млын* (в. Агальніца Вялікая, Шаркаўшчынскі р-н), гасцініца *Гарадзейскі фальварак* (г.п. Гарадзея, Нясвіжскі р-н) і інш. Да гэтай групы таксама можна аднесці назвы з указаннем на населены пункт, побач з якім знаходзіцца пэўны камерцыйны аб'ект. Так, аграсядзіба *Мірскія крыніцы* знаходзіцца ў Гродзенскай вобласці, усяго за два кіламетры ад г.п. Мір, дзе размешчаны легендарны Мірскі замак.

Рэгіянальнай спецыфікай валодаюць таксама назвы, утвораныя ад мясцовых гідронімаў і лімнанімаў: сядзіба *Блакітны Сож* (в. Каськова, Мсціслаўскі р-н), сядзіба *Шчодры Нёман* (в. Агароднікі, Лідскі р-н), сядзіба *Нарач* (в. Гатавічы, Мядзельскі р-н), рэстаран *Гарынь* (г. Столін), рэстаран *Свіцязь* (г. Навагрудак) і інш.

Наступную групу складаюць намінацыі, у аснову якіх пакладзены мясцовыя прыродныя сімвалы: аграсядзіба *Белавежскі кут* (а/г Новы Двор, Свіслацкі р-н), сядзіба *Сасновы гай* (в. Адамава, Слуцкі р-н), аграсядзіба *Ля Блакітных азёр* (в. Вайшкуны, Пастаўскі р-н) і інш. Напрыклад, аграсядзіба *Белавежскі кут* знаходзіцца на самай ускраіне Белавежскай пушчы – унікальнага прыроднага запаведніка, у якім растуць 900 відаў раслін, і які насяляюць каля 250 відаў жывёл і птушак, у тым ліку рэдкія віды. Белавежская пушча па праву лічыцца адным з найважнейшых сімвалаў і славытасцяў Беларусі. Сядзіба *Сасновы гай* знаходзіцца пасярод сасновага лесу, недалёка ад вадасховішча Рудня. Аграсядзіба *Ля Блакітных азёр* знаходзіцца на беразе маляўнічага возера Балдук, якое ўваходзіць у групу азёр адной з самых запаведных зон Беларусі – Блакітных азёр.

Сярод прааналізаваных беларускамоўных нэймаў значную колькасць складаюць таксама найменні, якія змяшчаюць звесткі пра ўнутрыгарадскую тапанімію, мясцовыя архітэктурныя і гістарычныя аб'екты, выдатныя мясціны: сядзіба *Ля Свяцка* (в. Круляўшчына,

Гродзенскі р-н), кнігарня *Ля Ратушы* (г. Віцебск), кафэ *Харчэўня на Замкавай* (г. Нясвіж), цырульня *Цырульня ў прадмесці* (г. Мінск), гатэль *Палац* (г. Нясвіж), рэстаран *Белая Вежа* (г. Камянец), рэстаран *Ракаўскі Бровар* (г. Мінск), сядзіба *Ля Радона* (в. Баравікі, Дзятлаўскі р-н).

Так, сядзіба *Ля Свяцка* знаходзіцца побач з палацава-парковым комплексам “Свяцк” – самым унікальным помнікам архітэктуры ў Гродзенскім раёне. Ён быў пабудаваны ў 1779 годзе італьянскім архітэктарам Джузэпэ Сака, а яго дакладная копія знаходзіцца ў французскім Версалі. Комплекс будаваўся для жыцця вядомага беларускага роду Валовічаў, якія пакінулі немалы след у гісторыі Беларусі. З гэтай сям’ёй звязана шмат легенд, на якіх сёння грунтуецца экскурсіі і тэатралізаваныя гістарычныя сустрэчы ў Свяцку.

Кнігарня *Ля Ратушы* знаходзіцца побач з аднайменным каштоўным гістарычным і культурным будынкам, пабудаваным у стылях барока і класіцызм. Віцебская ратуша – візітная картка горада, яго важная культурная і гістарычная славутасць. Яна была пабудавана пасля таго, як у 1597 годзе кароль Польскі і Вялікі князь Літоўскі Жыгімонт III Ваза дараваў жыхарам Віцебска Магдэбургскае права. Ратуша перажыла шмат розных падзей: яе неаднаразова разбуралі, спальвалі і потым аднаўлялі, а ўжо ў 1775 годзе пабудавалі цалкам цагляны будынак. А сёння ўнутры ратушы знаходзіцца гарадскі краязнаўчы музей з фондам больш за 220 тысяч экспанатаў.

Назва кафэ *Харчэўня на Замкавай* змяшчае ў сабе назву адной з самых старых вуліц Нясвіжа, на якой знаходзіцца знакаміты Нясвіжскі замак. Адсылку да Нясвіжскага замка мае і назва гатэля *Палац*, які размяшчаецца ў замку Радзівілаў і прапануе сваім гасцям унікальную магчымасць пагрузіцца ў атмасферу старажытнага дваранскага маёнтка.

Цырульня *Цырульня ў прадмесці* знаходзіцца ў Траецкім прадмесці – даволі вялікім гістарычным раёне Мінска, размешчаным на левым беразе Свіслачы. У старажытныя часы прадмесце было гандлёвым цэнтрам, дзе перасякаліся дарогі з Вільні, Полацка, Смаленска, Магілёва, а з канца XVI стагоддзя тут размяшчалася найбуйнейшая гандлёвая пляцоўка горада – Траецкі рынак.

Рэстаран *Белая Вежа* знаходзіцца ў Камянцы, сімвалам якога з’яўляецца Камянецкая (Белая) вежа – частка абарончай крэпасці XIII стагоддзя. Яна захавалася практычна ў першародным выглядзе і ўражвае падарожнікаў з усяго свету. 30-метровая вежа дагэтуль лічыцца самым высокім будынкам у горадзе.

Рэстаран *Ракаўскі Бровар* знаходзіцца на вуліцы Віцебскай – адной з найстарэйшых вуліц Ракаўскага прадмесця. Сам будынак рэстарана быў пабудаваны ў 1882 годзе і прызначаўся для сінагогі. У пачатку XX стагоддзя тут размяшчалася танцавальная зала, затым – кінатэатр. У 1905–1906 гадах у будынку праходзілі рэвалюцыйныя сходы.

Сядзіба *Ля Радона* знаходзіцца ў 1,5 км ад “Радона” – аднаго з найбуйнейшых санаторыяў Беларусі, вядомага дзякуючы ўнікальным прыродным крыніцам радонавых мінеральных вод і спрапелевым грязям возера Дзікае.

Да наступнай групы мы аднеслі назвы з указаннем на канкрэтных гістарычных асоб, звязаных сваімі каранямі з рэгіёнам і якія пакінулі свой культурны “след” у яго развіцці. “Маючы справу з прысваеннем якому-небудзь аб’екту імя культурнага героя, рэгіянальная супольнасць рэфлексуе наконт дасягненняў гэтага чалавека і суадносіць сябе з каштоўнасцямі характарыстыкамі, якія трансліруюць гэтае імя» [3, с. 66]. Так, назва аграсядзібы *Каралінскі фальварак Тызенгаўза* (в. Караліно, Гродзенскі р-н) мае ў сваім складзе прозвішча палітычнага і грамадскага дзеяча Вялікага Княства Літоўскага Антонія Тызенгаўза – гродзенскага мецэната, дзякуючы якому ў Гродне з’явіўся шэраг мануфактураў, адкрыўся першы тэатр, пачалося стварэнне палацава-паркавага комплексу ў вёсцы Караліно, дзе і знаходзіцца дадзеная аграсядзіба. Кафэ *Касцюшка* (в. Косава, Івацэвіцкі р-н) атрымала сваю назву ў гонар Тадэвуша Касцюшкі – знакамітага ва ўсім свеце змагара за незалежнасць, нацыянальнага героя Беларусі, які нарадзіўся ў фальварку Мерачоўшчына, непадалёк ад вёскі Косава.

Таксама назвы могуць уключаць у сябе памятныя для населенага пункта даты. Напрыклад, бар *Грыль Бар 1323* (г. Ліда) змяшчае ў сваёй назве год, у якім па распараджэнні вялікага князя літоўскага Гедыміна пачалі ўзводзіць Лідскі замак, і ў гэтым жа годзе быў заснаваны горад Ліда. Кафэ *Раскоша 1795* (г. Гродна) знаходзіцца ў старажытным будынку, пабудаваным у 1795 годзе, у якім калісьці працавала пякарня, адкрывалася аптэка.

Такім чынам, рэгіянальная спецыфіка беларускамоўнага нэймінгу заключаецца ў адлюстраванні ў назвах асаблівасцей пэўнай тэрыторыі, яе гісторыка-культурнай спадчыны і геаграфічнай унікальнасці. Інфармацыйна-камунікацыйны патэнцыял такіх эргонімаў больш эфектыўна рэалізуецца ў турыстычным дыскурсе, бо нападуненне назваў гарадскіх аб’ектаў гісторыка-культурнай інфармацыяй спрыяе таму, што эрганімічны матэрыял становіцца больш рэпрэзентатыўным у фарміраванні рэгіянальнага іміджу [1, с. 64]. Таму сярод намінацый, якія адлюстроўваюць рэгіянальную спецыфіку, найбольш рэпрэзентатыўнымі з’яўляюцца назвы рэстаранаў і кафэ, аграсядзіб, агратурыстычных комплексаў і баз адпачынку.

На наш погляд, наяўнасць у беларускамоўным нэймінгу эргонімаў, якія адлюстроўваюць прыкмету рэгіянальнай ідэнтычнасці, сведчыць пра жаданне жыхароў адчуваць сваю прастору, прыналежнасць да гэтай прасторы, ганарыцца гісторыяй свайго населенага пункта.

Эргонімы з рэгіянальным кампанентам прадстаўляюць цікавы матэрыял і перспектывы для далейшых даследаванняў, таму што кожны рэгіён Беларусі мае сваю краязнаўчую адметнасць, абумоўленую яго прыродай, гісторыяй і культурай. Такія даследаванні, несумненна, паспрыяюць павышэнню турыстычнай прыцягальнасці рэгіёна, дапамогуць глыбей асэнсаваць непаўторнасць кожнага населенага пункта нашай Радзімы, папулярызуюць краязнаўства, матывуюць маладое пакаленне на вывучэнне гісторыі свайго краю.

Літаратура

1. Васильева, А. Ю. Эргонимы как компонент регионального туристического дискурса: лингвопрагматический аспект / А. Ю. Васильева // Тульский научный вестник. – 2023. – № 2 (14). – С. 64–73.
2. Кузьміч, В. А. Рэгіянальны патрыятызм як кампанент грамадзянскага выхавання / В. А. Кузьміч // Труды БГТУ. – 2012. – № 5. – С. 157–159.
3. Назукина, М. В. Эргонимы как маркеры территориальных идентичностей Перми / М. В. Назукина // Вестник ПФИЦ. – 2019. – № 2. – С. 63–69.
4. Соловьева, Л. Л. Использование белорусского языка в маркетинге / Л. Л. Соловьева, И. А. Фукова // Стратегия и тактика развития производственно-хозяйственных систем: сб. науч. тр., к 20-летию гуманитарно-экономического факультета / М-во образования Респ. Беларусь [и др.]; под ред. В. В. Кириенко. – Гомель: ГГТУ им. П. О. Сухого, 2017. – С. 236–239.

В. У. Русак

Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт

УДК 821.161.3-1'373.612.2

АНТРАПАМОРФНАЯ МЕТАФАРА Ў ПАЭМЕ ЯКУБА КОЛАСА «СЫМОН-МУЗЫКА»: КАГНІТЫЎНЫ АСПЕКТ

Ключавыя словы: кагнітыўная лінгвістыка, метафара, антрапаморфная метафара, метафарычныя мадэлі.

У прапанаванай рабоце прааналізаваны мадэлі антрапаморфнай метафары, якія з'яўляюцца частотнымі ў паэме Якуба Коласа «Сымон-музыка». Адзначана, што навакольная рэчаіснасць у названым творы адлюстроўваецца праз успрыняцце галоўнага героя – таленавітага музыкі, які бачыў разумны пачатак ва ўсіх аб'ектах навакольнага асяроддзя. Выяўлена, што антрапаморфныя метафары ў паэме прадстаўлены двума семантычнымі блокамi: «Чалавек цялесны» і «Унутраны свет, стан чалавека». Прааналізаваны асноўныя паняццiйныя сферы, якія адносяцца да названых семантычных блокаў.